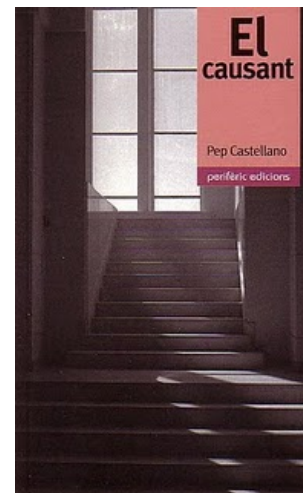

«Cuadernos», *El Periódico Mediterráneo*, 27/01/ 2010

Pep Castellano
«El causant»
Perifèric, Catarroja, 2009

“El causant és Ernest Cucala!”, així comença la darrera novel·la de Pep Castellano (Albocàsser, 1960), i d’ací pren el títol, “El causant” (Perifèric Edicions). Una obra que, des del present, s’endinsa pels plecs d’una època crucial en la història recent d’Europa. I potser tant o més de l’Estat espanyol: les dècades dels trenta i dels quaranta, l’època de la Guerra Civil Espanyola i de la Segona Guerra Mundial. Un viarany històric del qual arranquen els camins que acabaran confluint en la situació present. Tanmateix, l’interès de Castellano no es decanta tant pel fresc històric com per la peripècia personal dels seus protagonistes. El marc històric, potser per massa fressat, es dona per sabut.

La història, però, arranca del present. I alterna dues veus principals i d’altres menors que ens arriben a través d’epístoles. Les narradores principals són una bidell d’institut, de nom Marta, i la seua mare. I l’objecte del relat serà un soldat republicà, de nom Pere Tena, avi de Marta per via materna, a qui els franquistes van assassinar, després d’un judici sumaríssim, els anys posteriors a la guerra. Ja se sap que no calia cap acusació ferma per a què aquells tribunals sentenciaren a mort. Però el cas és que a Pere Tena l’acusaren d’un crim que no havia comés. I, més encara, que fins i tot havia contribuït a evitar. Un crim del qual l’acusà el seu millor amic. Ernest Cucala. El causant. L’home a qui, primer la mare i després també Marta, havien buscat durant anys, sense èxit. I la tomba del qual la mare havia promès trepitjar.

La narració alterna la recreació del passat (amb escenaris com Mathausen, la batalla de Terol o les

presons franquistes) amb una trama centrada en el present. La confluència de diferents línies argumentals, ben barrejades per aconseguir mantenir viu l'interés per cadascuna d'elles, és, de fet, un dels encerts del llibre. Així, anirem coneixent el misteri que amaga un personatge de nom Ernest Cucala que, curiosament, no s'assembla a l'antic amic de l'afusellat; els avatars de la relació amorosa que Marta manté amb un professor d'anglès, l'Arthur; la pròpia història, i les aficions (a jugar a pilota, per exemple) i els patiments, de l'avi afusellat i l'àvia de Marta o l'enigma que s'amaga darrere d'una pintura de Vicent Castell que penja a l'institut on treballa la protagonista. Una novel·la que no defuig la denúncia de la història que, sobre aquests fets, dictà el Franquisme, ni l'horror de les presons, els judicis i la repressió que seguiren a la guerra, però que sap edificar, sobre aquesta base, una trena interessant d'històries (i de personatges) que busquen atrapar el lector a través, sobretot, dels episodis que protagonitzen i els enigmes que s'esforcen a resoldre.